Neljapäev, 29. aprill 2021

P9_TA(2021)0148

Daphne Caruana Galizia mõrv ja õigusriik Maltal

Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2021. aasta resolutsioon Daphne Caruana Galizia mõrvamise ja õigusriigi kohta Maltal (2021/2611(RSP))

(2021/C 506/09)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artikleid 2, 4, 5, 6, 7, 9 ja 10,

— võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 20,

— võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „põhiõiguste harta“) artikleid 6, 7, 8, 10, 11, 12 ja 47,

— võttes arvesse oma 15. novembri 2017. aasta ([1]), 28. märtsi 2019. aasta ([2]) ja 16. detsembri 2019. aasta ([3]) resolutsioone õigusriigi kohta Maltal,

— võttes arvesse demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste järelevalverühma korraldatud kuulamisi, arvamuste vahetusi ja delegatsioonide visiite alates selle rühma loomisest kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjonis 15. novembril 2017. aastal,

— võttes arvesse demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste järelevalverühma esimehe ning Malta peaministri vahelist kirjavahetust, mis toimus viimati 2021. aasta aprillis,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee 26. juuni 2019. aasta resolutsiooni 2293 (2019) Daphne Caruana Galizia mõrvamise ja õigusriigi kohta Maltal ja mujal ning kogu tõe väljaselgitamise tagamise kohta,

— võttes arvesse raportit Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsiooni 2293 (2019) järelmeetmete kohta, mille parlamentaarse assamblee õigusküsimuste ja inimõiguste komitee kinnitas 8. detsembril 2020,

— võttes arvesse Veneetsia komisjoni 8. oktoobri 2020. aasta arvamust kümne õigusakti ja seaduseelnõu kohta, millega rakendatakse arvamuses CDL-AD (2020) 006 käsitletud seadusandlikke ettepanekuid,

— võttes arvesse komisjoni 2020. aasta aruannet õigusriigi olukorra kohta,

— võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu 20. aprilli 2021. aasta otsust kohtuasjas C-896/19 Repubblika *vs.* Il-Prim Ministru ([4]),

— võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõiget 2,

A. arvestades, et Euroopa Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine; arvestades, et need väärtused on universaalsed ja liikmesriikidele ühised;

B. arvestades, et õigusriik ning demokraatia, inimõiguste ja põhivabaduste austamine, samuti ELi aluslepingutes ja rahvusvahelistes inimõigusi käsitlevates aktides sätestatud väärtuste ja põhimõtete järgimine on liidu ja liikmesriikide jaoks kohustused, mida tuleb täita; arvestades, et kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikliga 2, artikli 3 lõikega 1 ja artikliga 7 on liidul võimalus võtta meetmeid, kui on vaja kaitsta ühiseid väärtusi, millele liit on rajatud;

([1]) ELT C 356, 4.10.2018, lk 29.
([2]) ELT C 108, 26.3.2021, lk 107.
([3]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2019)0103.
([4]) 20. aprilli 2021. aasta otsus kohtuasjas C-896/19: Repubblika *vs.* Il-Prim Ministru, ECLI:EU:C:2021:311.

C. arvestades, et põhiõiguste harta on ELi esmase õiguse osa; arvestades, et väljendusvabadus ning meediavabadus ja meedia mitmekesisus on sätestatud põhiõiguste harta artiklis 11 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 10;

D. arvestades, et kohtusüsteemi sõltumatus on sätestatud ELi lepingu artikli 19 lõikes 1, põhiõiguste harta artiklis 47 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 6 ning see on võimude lahususe demokraatliku põhimõtte oluline eeldus;

E. arvestades, et ühe liikmesriigi süstemaatiline keeldumine järgimast Euroopa Liidu põhiväärtusi ja aluslepinguid, millega ta on vabatahtlikult ühinenud, mõjutab kogu ELi;

F. arvestades, et korruptsioonijuhtumeid uurinud Malta ajakirjanik ja blogipidaja Daphne Caruana Galizia mõrvati 16. oktoobril 2017. aastal toimunud autopommirünnakus; arvestades, et teda oli ahistatud ja ta oli saanud arvukalt ähvardusi telefonikõnede, kirjade ja tekstisõnumite teel, samuti oli süüdatud tema maja ja tapetud tema koer; arvestades, et end palgamõrvariks tunnistanud isik kinnitas 16. märtsil 2021 kohtus, et kaks aastat enne Daphne Caruana Galizia mõrva oli olemas veel üks, varasem plaan tema tapmiseks AK-47 relvaga;

G. arvestades, et Malta ametiasutuste juhitud ja Europoli abil tehtud uurimiste tulemusel on tuvastatud, kohtukutse saanud ja kohtu alla antud mitu kahtlusalust ja üks võimalik mõrva kavandaja, nimelt Dubais asuva äriühingu 17 Black Ltd. omanik ja endine ettevõtte ElectroGas Malta Ltd. direktorite nõukogu liige; arvestades, et uurimisse oli kaasatud ka föderaalne uurimisbüroo (FBI);

H. arvestades, et üks väidetav osavõtja ja mõned kohtumenetluses kasutatud salvestised on viidanud, et Malta peaministri endine kantseleiülem oli seotud mõrva kavandamise ja rahastamisega ning üritas seda hiljem kinni mätsida;

I. arvestades, et peaministri endine kantseleiülem astus ametist tagasi 26. novembril 2019 pärast seda, kui politsei oli ta Daphne Caruana Galizia mõrva asjus üle kuulanud; arvestades, et 20. märtsil 2021 ta vahistati ning talle ja mitmele äripartnerile esitati süüdistus rahapesus, pettuses ja korruptsioonis seoses eraldi juhtumiga, mida Daphne Caruana Galizia oli käsitlenud; arvestades, et ta lasti 5. aprillil 2021 kautsjoni alusel kohtueelsest kinnipidamisest vabaks;

J. arvestades, et Malta toonane turismiminister, varasem energeetikaminister, astus 26. novembril 2019 tagasi; arvestades, et uurivate ajakirjanike konsortsium on avaldanud üksikasjaliku aruande ühe Hiina perekonna ärisidemete kohta endise energeetikaministriga ning peaministri endise kantseleiülemaga ([5]); arvestades, et väidetavalt oli Hiina perekonnal keskne roll läbirääkimistel 380 miljoni euro suuruse investeeringu üle, mille tegi Hiina riigile kuuluv Shanghai Electric Power Malta riiklikus elektriettevõttes Enemalta, ning sellele perekonnale kuuluvad äriühingud Dow's Media Company ja Macbridge, kellest viimane kavatses maksta kuni 2 miljonit USA dollarit Panama ettevõtetele, mida kontrollisid endine energeetikaminister ja peaministri endine kantseleiülem; arvestades, et Daphne Caruana Galizia oli keskendunud nende äritehingute uurimisele, kui ta mõrvati;

K. arvestades, et 2019. aasta lõpus algatati Daphne Caruana Galizia mõrva avalik sõltumatu uurimine, mis on veel pooleli;

L. arvestades, et ühele kahtlusalusele Daphne Caruana Galizia mõrva pooleliolevas kohtuasjas andis president armu, kuna ta osales eraldi kohtuasjas ja andis vande all tunnistuse; arvestades, et selle isiku väidete kohaselt võis endine majandusminister osaleda ajakirjaniku tapmise vandenõus ning üks praeguse valitsuse minister oli seotud raske kuriteoga, mis tekitab spekulatsioone seoses 2010. aastal Qormis HSBC panga peakorteris toimunud röövimiskatsega, mis tõi kaasa tulevahetuse politseiga;

([5]) „Special Report: Money trail from Daphne murder probe stretches to China" (Eriaruanne: Daphne mõrva uurimine ulatub Hiinasse), Reuters, 29. märts 2021.

Neljapäev, 29. aprill 2021

M. arvestades, et Malta justiits-, võrdõiguslikkuse- ja valitsemisküsimuste ministeeriumi endine kodanikuõiguste ja reformide eest vastutav parlamentaarne riigisekretär võttis väidetavalt vastu raha isikult, keda süüdistatakse Daphne Caruana Galizia mõrva tellimises, pärast seda, kui ta tegutses enda sõnul 2019. aastal kavandatud kinnisvaramüügi vahendajana; arvestades, et seda kinnisvaramüüki ei toimunud;

N. arvestades, et Maltal on seoses korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitlusega jätkuvalt tõsiseid mureküsimusi, nagu on märgitud komisjoni 2020. aasta aruandes õigusriigi olukorra kohta; arvestades, et praegused ennetuse, uurimise ja vastutuselevõtmise nõuded on selgelt ebapiisavad; arvestades, et see ähvardab õõnestada kodanike usaldust avaliku sektori asutuste vastu ning tuua kaasa ohtlikke sidemeid kuritegelike rühmituste ja avaliku sektori asutuste vahel; rõhutab, et organiseeritud kuritegevuse teeb võimalikuks eelkõige korruptsioon; arvestades, et on käivitatud struktuurireformi projekt, et kõrvaldada vajakajäämised ja tugevdada institutsioonilist korruptsioonivastast raamistikku, sealhulgas õiguskaitset ja süüdistuste esitamist;

O. arvestades, et ajakirjanike, eelkõige – kuid mitte ainult – uurivate ajakirjanike vastu esitatakse üha rohkem nn vaigistuskaebusi, mille eesmärk on üksnes takistada nende tööd, vältida avalikku kontrolli ja hoida ära ametiasutuste vastutusele võtmist, ja see mõjub meediavabadusele pärssivalt; arvestades, et ajal, kui Daphne Caruana Galizia mõrvati, olid tema pangakontod külmutatud ennetava arestimismääruse alusel seoses nelja laimusüüdistusega, mille olid esitanud Malta endine majandusminister ja tema abi; arvestades, et ajakirjaniku vastu oli selleks ajaks algatatud tsiviilmenetlusi 42 laimuhagi alusel, neist ühe oli esitanud toonane peaminister, kaks toonane turismiminister ja kaks toonane peaministri kantseleiülem;

1. on sügavalt mures viimaste paljastuste pärast Daphne Caruana Galizia mõrva uurimises, eelkõige ministrite ja poliitiliste isikute võimaliku osalemise pärast; tunnustab mõrvajuhtumi uurimisel tehtud edusamme; kordab siiski, et hiljutised paljastused tõstatavad juhtumi ja selle uurimise kohta uusi küsimusi;

2. nõuab tungivalt, et Malta valitsus kasutaks kõiki vajalikke vahendeid, et tuua kohtu ette mitte ainult kõik isikud, kes on seotud Daphne Caruana Galizia mõrvaga, vaid ka need, kes on seotud kõigi muude juhtumitega, mille ta enne ta mõrva päevavalgele tõi ja mida praegu uuritakse või millest on teatatud; on veendunud, et Daphne Caruana Galizia töö oli korruptsiooni paljastamisel Maltal väga oluline ning et hiljutised arengud sellega seotud uurimistes kinnitavad, et sõltumatu meedia ja aktiivne kodanikuühiskond on õigluse, demokraatia ja õigusriigi alustalad;

3. kordab oma nõudmist kaasata Europol täielikult ja pidevalt mõrva uurimise ja sellega seotud uurimiste kõigisse aspektidesse; nõuab Europoli suuremat kaasamist, kuna see annab tulemusi;

4. väljendab rahulolu, et Daphne Caruana Galizia mõrva avalik sõltumatu uurimine jätkub; kutsub Malta valitsust ja pädevaid asutusi üles täielikult järgima kõiki uurimise põhjal tehtud soovitusi;

5. väljendab muret selle pärast, et mõrva kohtuprotsessis on korduvalt pakutud ja kasutatud presidendi armuandmist; rõhutab, et teiste kuritegudega seoses antud tunnistusi tuleks väga hoolikalt hinnata ja neid ei tohiks kasutada selleks, et vältida täielikku õigusemõistmist mõrva eest; märgib siiski, et presidendi armuandmine ja kokkuleppemenetlus olid kaks asjaolu, mis viisid 2019. aasta novembris ühe mõrva toimepanemises kahtlustatava isiku vahistamiseni;

6. tunnistab, et ehkki suure hilinemisega, on tehtud edusamme kohtuasjaga seotud rahapesu ja korruptsioonijuhtumite uurimises, eelkõige seoses peaministri endise kantseleiülemaga; rõhutab siiski, et viimased tunnistused ja paljastused on toonud ilmsiks uusi kahtlasi fakte ja võimalikke kuritegusid, ning kutsub seetõttu Malta ametiasutusi üles alustama ja jätkama viivitamata nende juhtumite uurimist, võttes arvesse ka ametiisikute võimalikke kaitseid tõendeid varjata ning uurimist ja kohtumenetlusi takistada;

7. on seisukohal, et kõiki korruptsiooni- ja pettusesüüdistusi, eriti kõrgel poliitilisel tasandil, tuleks uurida ja nende eest vastutusele võtta vajaliku rangusega ja asjakohasel tasandil, ka siis, kui süüdistused hõlmavad võimalikke välismaiseid osalejaid; peab küsitavaks, kas on asjakohane, et endise kodanikuõiguste ja reformide eest vastutava parlamentaarse riigisekretäri vastu esitatud süüdistusi uurib ainult avaliku elu standardite eest vastutav volinik;

8. kordab, et Malta valitsus peab käsitama võitlust organiseeritud kuritegevuse, korruptsiooni ja ajakirjanike hirmutamise vastu esmatähtsa ülesandena;

9. võtab teadmiseks, et Euroopa Liidu Kohus leidis oma 20. aprilli 2021. aasta otsuses, et Malta 2016. aasta põhiseaduse reformiga kehtestatud sätted kohtunike ametisse nimetamise kohta tugevdasid kohtusüsteemi sõltumatust ja olid seetõttu kooskõlas ELi õigusega;

10. peab väga kahetsusväärseks, et aastate jooksul Maltal toimunud sündmused on toonud kaasa tõsise ja püsiva ohu õigusriigile, demokraatiale ja põhiõigustele, sealhulgas seadnud küsimuse alla meediavabaduse, õiguskaitse- ja kohtuasutuste sõltumatuse poliitilisest sekkumisest ning rahumeelse kogunemise vabaduse; on seisukohal, et võimude lahususega seotud põhiseaduslikke tagatisi tuleks veelgi tugevdada; märgib, et pärast komisjoni, Euroopa Nõukogu ja Veneetsia komisjoni mõnede soovituste rakendamist on Malta valitsus teinud õigusriigi valdkonnas edusamme; kutsub Malta valitsust üles jätkama pingutusi oma institutsioonide tugevdamiseks;

11. on tõsiselt mures mõnede Maltat käsitlevate järelduste pärast komisjoni 2020. aasta aruandes õigusriigi olukorra kohta, eelkõige Maltal juurdunud korruptsiooni pärast; väljendab siiski heameelt, et on käivitatud struktuurireformi projekt; palub veel kord, et komisjon kasutaks kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid ja menetlusi, et tagada ELi õiguse täielik järgimine seoses kohtusüsteemide tõhusa toimimise, rahapesu vastase võitluse, pangandusjärelevalve, riigihangete ning linnaplaneerimise ja -arenguga;

12. kordab oma üleskutset Malta ametivõimudele rakendada täielikult kõik Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee, Veneetsia komisjoni, riikide korruptsioonivastase ühenduse (GRECO) ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmeid hindav eksperdikomitee (Moneyval) soovitused, mida ei ole veel täidetud; on seisukohal, et riigi parlamenti ja parlamendiliikmeid, konstitutsioonikohtu otsuste mõju ja erikohtuid käsitlevaid soovitusi tuleks nõuetekohaselt rakendada; kutsub Malta ametivõime üles küsima Veneetsia komisjoni arvamust selle soovituste järgimise kohta; jätab endale õiguse esitada selline taotlus ise vastavalt Veneetsia komisjoni põhikirja artikli 3 lõikele 2 ning Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu vahelise vastastikuse mõistmise memorandumi punktile 28;

13. tunnistab, et Daphne Caruana Galizia mõrvamine andis tõuke reformideks ajakirjanike kaitse parandamiseks ja meediavabaduse kaitsmiseks; rõhutab siiski, et Malta ametiasutused peaksid astuma rohkem tõendatavaid samme ja rakendama pikaajalisi seadusandlikke ja poliitilisi meetmed, millega tagada Maltal tingimused kriitilise ja sõltumatu ajakirjanduse jaoks ning poliitikute ja ametnike vastutus, eelkõige mis puudutab ajakirjanike ähvardamise, kiusamise ja dehumaniseerimise – nii avalikult kui ka veebis – ärahoidmist ja karistamist; kutsub Malta valitsust üles lahendama probleeme, mis on seotud meediavabaduse ja meediat reguleerivate asutuste ning avaliku ja erameedia sõltumatusega poliitilisest sekkumisest ning vihakõne üha sagedasema kasutamisega sotsiaalmeedias;

14. on sügavalt mures kodakondsuse ja elamisloa skeemide kahjuliku mõju pärast ELi kodakondsuse terviklikkusele; tuletab meelde, et hiljuti on tulnud ilmsiks naturalisatsiooniks vajalike elukohanõuete leebe tõlgendamine, samuti vahendajate roll ja ametiisikute osalemine; palub veel kord, et Malta ametivõimud tagaksid läbipaistvuse ning lõpetaksid investoritele kodakondsuse ja elamisloa andmise skeemid, mitte lihtsalt ei muudaks neid; palub, et komisjon esitaks oma põhjendatud arvamuse asjaomases rikkumismenetluses nii kiiresti kui võimalik;

15. märgib, et uurivate ajakirjanike ja rikkumisest teatajate kaitse on ühiskonna huvides väga oluline; märgib, et rahvusvahelistel ja Malta kodanikuühiskonna organisatsioonidel ja ajakirjanikel on keskne roll Daphne Caruana Galizia alustatud uurimiste jätkamisel; palub, et Malta ametiasutused tagaksid ajakirjanike ja rikkumisest teatajate isikliku turvalisuse, elatusvahendite ja seega sõltumatuse kaitse iga hinna eest ja igal ajal; kutsub Malta ametiasutusi üles rakendama kiiresti direktiivi (EL) 2019/1937 ([6]);

([6]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1937 liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta (ELT L 305, 26.11.2019, lk 17).

Neljapäev, 29. aprill 2021

16. kutsub komisjoni üles esildama ELi SLAPP-kaebuste vastaseid õigusakte, et kaitsta ajakirjanikke pahatahtlike kohtuasjade eest; palub Malta ametivõimudel vahepeal jõustada SLAPP-kaebusi käsitlevad riigisisesed õigusaktid; rõhutab, et võitluses korruptsiooni ja haldusomavoli tuleks uurivale ajakirjandusele erilist tähelepanu pöörata ning anda finants- ja maksutoetust, sest tegemist on üldsuse huve teeniva vahendiga; rõhutab vajadust kiire reageerimise mehhanismide järele ajakirjandus- ja meediavabaduse rikkumiste korral ning piiriülese uuriva ajakirjanduse fondi järele;

17. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjonile, nõukogule, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Euroopa Nõukogule ning Malta Vabariigi presidendile.